

*Зубарева А. Є.,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри міжнародного права
Львівського національного університету імені Івана Франка*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ КОМІТЕТУ ООН З ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ

Анотація. Стаття присвячена окремим аспектам, пов'язаним із виконанням рішень Комітету ООН з прав людини в Україні, встановленню позитивних сторін у разі визначення міркувань і рішень цього органу підставами для перегляду українськими судами власних рішень.

Ключові слова: права людини, Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р., Комітет ООН з прав людини, рішення Комітету ООН з прав людини.

Постановка проблеми. Виконання Україною рішень Комітету ООН з прав людини є складним і недостатньо врегульованим питанням. Одним із ключових аспектів цієї проблеми є те, чи можуть міркування та/чи зауваження Комітету бути підставами для перегляду українськими судами власних рішень.

З одного боку, дослідники констатують, що Україна визнала компетенцію Комітету в цій сфері, приєднавшись у 1990 р. до Факультативного протоколу до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (далі – МПГПП), а також визнала компетенцію Комітету ООН з прав людини щодо розгляду індивідуальних скарг громадян України про порушення їх прав і свобод, гарантованих цим пактом [1, с. 302]. З іншого боку, на практиці такий підхід часто нашоується на супротив чинної судової системи. Це пов'язано з тим, що нерідко спрацюють стереотипи, котрі сформувалися в період, коли національна правова система була інтровертною, а правова дійсність не відрізнялася особливою лояльністю до міжнародного права [4, с. 12]. Така тенденція є характерною не тільки для рішень Комітету ООН з прав людини, а й для рішень інших міжнародних судових і арбітражних установ.

Питання виконання рішень конвенційних органів залишається відкритим. Однак особливо показовою у цьому разі є ситуація з виконанням рішень Комітету ООН з прав людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можна констатувати, що міжнародно-правові аспекти виконання рішень Комітету ООН з прав людини було предметом дослідження низки вчених, зокрема М.М. Антонович, С.Ф. Гончаренка, К.М. Алексєєнка, О.М. Дроздова, М.В. Буромєнського, В.Г. Буткевича, Ю.С. Шемчушенка та ін. Водночас багато аспектів цієї проблеми досі залишаються нерозкритими, що зумовлює необхідність проведення її комплексного дослідження.

Метою статті є виконання рішень Комітету ООН з прав людини, аналіз його правової природи, а також визначення переваг щодо виконання рішень цього органу в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Комітет ООН з прав людини створений на основі резолюції Генеральної Асамблеї ООН 2200А (XXI) від 16 грудня 1966 р. у відповідності зі ст. 28 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р. Він є одним із найважливіших т. зв. «договірних органів» (treaty bodies) у галузі захисту прав людини універсального характеру, створеним на основі та з метою імплементації вищевказаного пакту.

До компетенції Комітету ООН з прав людини відповідно до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р. відносять розгляд:

- 1) періодичних доповідей держав-учасників про вжиті ними заходи для реалізації положень пакту;
- 2) скарг держав-учасниць про порушення положень пакту;
- 3) скарг індивідів про порушення державою-учасницею прав, закріплених у пакті.

Однією з форм контролю за дотриманням державами прийнятих зобов'язань за пактом є система індивідуальних повідомлень (скарг), що стосуються порушення громадянських і політичних прав державами, які приєдналися до Факультативного протоколу до пакту.

Ратифікуючи Факультативний протокол, держави – учасниці пакту визнають компетенцію Комітету з прав людини приймати і розглядати повідомлення від підлеглих його юрисдикції осіб, які стверджують, що вони є жертвами порушення цими державами-учасницями якогось із прав, викладених у пакті [13, с. 79].

Скаржитися в Комітет можуть тільки індивіди, що знаходяться під юрисдикцією держави – учасниці Факультативного протоколу. При цьому жертва порушення не обов'язково має знаходитися на території цієї держави.

Розгляд повідомлень складається з двох основних стадій: щодо прийнятності скарги та питань по суті. Скарга індивіда повинна стосуватися тільки факту порушення прав, зафіксованих у пакті, і не повинна бути анонімною. Повідомлення повинно мати стосунок до подій і фактів, що мали місце після набуття пактом і Факультативним протоколом чинності в цій державі.

Крім того, особа, що подає скаргу, повинна вичерпати усі внутрішні засоби захисту порушеного права або довести, що розгляд її справи затягується з певним наміром. Внутрішні засоби повинні бути не тільки доступні жертві правопорушення, але й ефективні. Комітет не розглядає індивідуальних повідомлень, поки не переконається в тому, що те ж саме питання не розглядається відповідно до іншої процедури міжнародного розгляду або врегулювання [13, с. 70].

Найбільш важливою стадією розгляду повідомлення є його вивчення по суті. Визнавши скаргу придатною й ухваленою до розгляду, Комітет просить державу-учасницю, зазначену в скарзі, надати в 6-місячний термін пояснення по суті питання та визначити заходи, що будуть вжиті на національному рівні для виправлення становища.

Держава й особа, що направила скаргу, перебувають перед Комітетом у рівних умовах. Усі повідомлення розглядаються на закритих засіданнях, а документи, що стосуються їх, є конфіденційними. Проте самі рішення за повідомленнями потім публікуються в щорічних доповідях Комітету Генеральної Асамблеї ООН.

Постанови Комітету за повідомленнями індивідів іменується міркуваннями (views, opinions). Вони не є юридично обов'язковими, але їх не можна розглядати як прості рекомендації, що адресовані державі [13, с. 80].

Комітет уповноважений Факультативним протоколом у результаті розгляду повідомлення робити висновки про дотримання або недотримання державою-учасницею вимог пакту. Відповідно до п. 3 (а) ст. 2 пакту держава-учасниця зобов'язана «забезпечити будь-якій особі, права і свободи якої, визнані в цьому пакті, порушені, ефективний засіб правового захисту».

Комітет ООН з прав людини після складання висновку про порушення державою пакту вказує, що держава-учасниця зобов'язана вжити ефективні заходи з метою усунення порушень, а нерідко і для ліквідації наслідків порушень.

Щодо окремих аспектів виконання рішень Комітету ООН з прав людини, то варто зазначити, що відповідно до ст. 55 Конституції України «кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна».

Як бачимо, законодавець чітко розмежував «міжнародні судові установи» та «органи міжнародних організацій». Попри те, що мова прямо не йде про «договірні органи», очевидно, що Комітет ООН з прав людини та інші договірні органи у цій сфері, за ст. 55 Конституції України, належать саме до останньої категорії.

Можна стверджувати, що право українських громадян на звернення до Комітету ООН з прав людини впливає з положень ст. 55 Основного закону України. Цю думку поділяють і в юридичній науці. Зокрема, М.М. Антонович до таких органів відповідно до ст. 55 Конституції України відносить і Комітет ООН з прав людини [3, с. 301].

Водночас право на перегляд судових рішень українських судових органів у зв'язку з рішеннями міжнародних органів не фіксується в законодавчих актах. Наприклад, у кримінальному судочинстві підставою для перегляду судових рішень Верховним Судом України є положення п. 2 ч. 1 ст. 445 Кримінального процесуального кодексу України: «встановлення міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань під час вирішення справи судом». У цивільному судочинстві аналогічна норма закріплена в п. 2 ч. 1 ст. 355 Цивільного процесуального кодексу України, в адміністративному судочинстві – в п. 2 ч. 1 ст. 237 Кодексу про адміністративне судочинство.

Якщо така практика щодо рішень, наприклад, Європейського суду з прав людини є загальноприйнятною, то постає питання: чи можуть такою підставою бути міркування та зауваження Комітету ООН з прав людини? Зокрема, як зауважує О.М. Дроздов, «на практиці вже виникли проблеми з реалізацією міркувань Комітету з прав людини в кримінальному судочинстві України» [3, с. 12]. Ситуація мало змінилася й нині.

На жаль, у практиці вітчизняного судочинства дійсно можна знайти прецеденти ігнорування відповідних положень законодавства та Конституції України стосовно перегляду судових рішень на підставі міркувань і зауважень Комітету ООН з прав людини. Одним з останніх і найпоказовіших таких випадків є ситуація з міркуваннями Комітету ООН з прав людини у справі «В. Щітка проти України» [14]. У цій справі автором повідомлення є мати засудженого В. Щітки, яка стверджувала, що внаслідок тортур з боку міліції її син зізнався у вчиненні злочину,

якого не скоював, а коли згодом відмовився від цих свідчень, український суд не став брати це до уваги і матеріали було вилучено з кримінальної справи [14].

У своїх міркуваннях Комітет ООН з прав людини встановив порушення таких положень МПГПП: ст. 7 (заборона тортур); ст. 14(1) (рівність перед судом); п. г ст. 14(3) (приневолення до давання свідчень проти самого себе); п. е ст. 14(3) (відмова в допиті свідків). За результатами розгляду Комітет постановив, що Україна зобов'язана вжити ефективні заходи для усунення шкідливих наслідків цих порушень і провести нове та неупереджене розслідування, зокрема щодо застосування тортур; повторний розгляд справи відповідно до національного законодавства і міжнародних стандартів; надання належної компенсації [14].

На основі цих міркувань автор повідомлення подав скаргу у Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ із проханням допустити справу до перегляду у Верховному Суді України на підставі п. 2 ч. 1 ст. 445 Кримінального процесуального кодексу України. Однак Вищий спеціалізований суд у своєму Висновку від 3 листопада 2011 р. постановив: «Комітет з прав людини ООН не є судовим органом, його рішення за формою та змістом не є судовими рішеннями і з юридичної точки зору не мають обов'язкової сили <...> відсутні підстави для допуску справи до провадження» [8].

Слід зазначити, що схожі проблеми з виконанням рекомендацій, які містяться у міркуваннях і загальних зауваженнях Комітету ООН з прав людини, виникають і в інших держав. Наприклад, білоруський експерт М. Пастухов, аналізуючи питання виконання Республікою Білорусь рішень Комітету ООН з прав людини, зазначає: «Білоруська влада не вважає ці рішення обов'язковими для себе, що викликає зростаючу тривогу в апараті Комітету» [9, с. 4].

Ці проблеми зазвичай мають різне походження: в Україні це недосконалість системи права та відсутність розуміння змісту і природи рішень Комітету ООН з прав людини, у Білорусі – проблеми політичного режиму.

Очевидно, що міркувань Комітету ООН з прав людини у справі «В. Щітка проти України» Вищий спеціалізований суд вступив в суперечність як із нормами законодавства України, так і з нормами міжнародного права.

По-перше, як уже зазначалося, хоча міркування Комітету ООН з прав людини і не мають юридично обов'язкового характеру, вони констатують існування тих чи інших порушень, а зобов'язання усунути шкідливі наслідки цих порушень впливає з положень і змісту МПГПП.

По-друге, у ст. 55 Конституції України чітко закріплене право громадян України звертатися за захистом не тільки до «міжнародних судових установ», а й до «відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна». Зрозуміло, що положення п. 2 ч. 1 ст. 445 Кримінального процесуального кодексу України, п. 2 ч. 1 ст. 355 Цивільного процесуального кодексу України та п. 2 ч. 1 ст. 237 Кодексу адміністративного судочинства були розроблені на основі саме цієї норми Основного закону, і невключення до їх нормативного змісту також і поняття «органів міжнародних організацій» є винятково упущенням законодавця.

Водночас згідно зі ст. 8 Конституції «Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти ухвалюються на основі Конституції України та повинні відповідати їй». Тобто в цьому випадку Вищий спеціалізований суд мав повне право та був зобов'язаний керуватися

саме нормами Конституції України і направити справу В. Шіткі на перегляд до Верховного Суду України.

Коментуючи положення ст. 55 Конституції України, В.Г. Буткевич поділяє органи міжнародного судочинства на дві групи:

- 1) міжнародні судові установи;
- 2) квазісудові органи і установи з правом контролю за виконанням норм чи врегулювання спорів [6, с. 415].

До другої групи він відносить також «універсальні та регіональні органи й установи з питань прав людини» [7, с. 416], до яких належить і Комітет ООН з прав людини. Ще чіткіше з цього приводу висловився В.В. Медведчук, який до «відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна» прямо відносить Комітет ООН з прав людини [7, с. 277].

Як відомо, Україна приєдналася до Конвенції відповідно до Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» від 17 липня 1997 р. [12]. У п. 1 цього Закону було визнано «юрисдикцію Європейського суду з прав людини в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Конвенції» [12]. Цікаво, що згідно з п. 1 цього Закону Україна також визнала компетенцію Європейської комісії з прав людини «приймати від будь-якої особи, неурядової організації або групи осіб заяви <...> про порушення Україною прав, викладених у Конвенції» [12].

У цьому випадку Україна додатково підтвердила визнання компетенції та юрисдикції в ратифікаційному законі. Однак після приєднання до МПГПП і до Протоколу I до МПГПП у відповідних ратифікаційних документах цього зроблено не було. Водночас окремі дослідники, зокрема Р.Г. Авдюгін, вважають, що, приєднавшись до МПГПП, Україна автоматично визнала компетенцію Комітету ООН з прав людини щодо розгляду індивідуальних повідомлень про порушення [2, с. 151].

Європейська комісія з прав людини до 1 листопада 1999 р. була органом Ради Європи, утвореним для забезпечення виконання Європейської конвенції з захисту прав людини 1950 р., яка мала право приймати до розгляду заяви, подані будь-якою особою, неурядовою організацією або групою осіб, про порушення державою-учасницею прав людини і ухвалювала рішення про наявність чи відсутність порушень прав людини. За наявності таких порушень Європейська комісія з прав людини пропонувала відповідній державі усунути їх, а також мала право подати доповідь Комітетові міністрів Ради Європи або передати справу на розгляд Європейського суду з прав людини. Як бачимо, у цьому випадку Україна визнала компетенцію органу, який однозначно не є судовою установою і за ст. 55 Конституції України є «органом міжнародної організації». Тобто існує законодавчий прецедент визнання таких органів та їх компетенції, що автоматично робить нелогічним протилежні висновки судових органів щодо Комітету ООН з прав людини та його рішень.

Проте винятково ратифікацією Європейської конвенції та протоколів до неї цей процес не завершився. Як зазначають дослідники, Європейський суд на протигагу національним судам не видає виконавчих листів, тому особа, на користь якої винесено рішення, не зобов'язана і не може самостійно пред'явити рішення до виконання чи якимось вплинути на його виконання. Власне, зобов'язання виконати рішення покладається на державу, і звільнити її від цього може тільки письмова відмова особи [5, с. 9–10]. Для реалізації цього зобов'язання необхідною умовою є створення відповідного організаційно-правового механізму на національному рівні.

З метою оптимізації процесу реалізації взятих Україною зобов'язань був ухвалений також Закон України «Про виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 р. У цьому законодавчому акті визначалася низка методів реалізації рішень Європейського Суду та доступу до його практики. Зокрема, у ст. 2 чітко встановлено: «Рішення (Європейського Суду – А. 3.) є обов'язковим для виконання Україною», а в главі III Закону було визначено практичні механізми їх виконання [10].

Своєю чергою, у розділі II «Доступ до рішення» передбачаються шляхи надання публічності рішенням Європейського Суду, зокрема, через публікацію стислих викладів рішень (ст. 4), їх переклад і створення спеціалізованого видання, яке б регулярно публікувало відповідні рішення (ст. 6) [13]. Важливою є глава IV щодо застосування в Україні Європейської конвенції та практики Європейського суду. Відповідно до ст. 17 «суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права» [13]. Остання глава V містить прикінцеві положення.

Можна вказати на три найважливіші моменти, які закріплені в Законі України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» і стосуються виконання рішень Європейського суду:

- 1) визнання обов'язковості рішень Європейського суду;
- 2) визнання їх джерелом, яке підлягає застосуванню вітчизняними судовими органами;
- 3) порядок оприлюднення та публічного доступу до рішень Європейського суду.

Крім того, окремі положення стосовно виконання рішень Європейського суду містяться й у нормах спеціального законодавства. Наприклад, відповідно до п. 9 ч. 2 ст. 17 Закону України «Про виконавче провадження», серед документів, які підлягають виконанню державною виконавчою службою, вказані «рішення Європейського суду з прав людини» [12].

З метою реалізації цих законодавчих положень було зроблено і практичні кроки. Зокрема, було створено інституційний механізм співпраці з Радою Європи та Європейським судом з прав людини з приводу виконання Україною своїх зобов'язань за Європейською конвенцією з прав людини та рішень Суду. Такою стала посада Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини (раніше – Урядовий уповноважений у справах Європейської конвенції з прав людини, далі – Уповноважений), який призначається на посаду та звільняється з неї Кабінетом Міністрів України за поданням міністра юстиції [11].

Поза всяким сумнівом, Комітет ООН з прав людини ні в якому разі не можна прирівняти до Європейського Суду з прав людини, оскільки ці органи мають суттєві відмінності, зокрема:

- 1) Комітет ООН з прав людини не наділений правоздатністю ухвалювати юридично обов'язкові рішення (рекомендаційний характер рішень);
- 2) установчі документи цього органу не містять положень, які б передбачали правові наслідки порушень прав людини з боку держав – учасниць пакту;
- 3) Комітет ООН з прав людини не належить до органів міжнародної юстиції.

Проте, якщо говорити про взаємовідносини України з цими двома органами, то варто зазначити, що співпраця України з Європейським судом з прав людини детальніше врегульована на законодавчому рівні (існують спеціальні закони, які визначають можливість повторного розгляду справ національними

судами на основі рішень Європейського Суду з прав людини, а також ця процедура нормативно врегульована).

Ми пропонуємо для України заповнити прогалини у законодавстві, щоб рішення, ухвалені Комітетом ООН з прав людини за індивідуальними повідомленнями про порушення, мали правові наслідки у вигляді підстави для повторного розгляду національними судами проблемних справ.

На Уповноваженого покладалися функції представництва України в Європейському суді з прав людини в ході розгляду питань щодо дотримання Україною Європейської конвенції з прав людини та звітування про хід виконання рішень Суду [15]. Крім того, для оптимізації виконання Уповноваженим своїх функцій передбачалося функціонування відповідної патронажної служби – Секретаріату Уповноваженого [15] та місцевого представництва в українських регіонах – представників Уповноваженого та регіональних відділень Секретаріату.

Тому можна констатувати, що для співробітництва з Європейським судом з прав людини та виконання рішень, які ухвалюються цим органом міжнародної юстиції, Україна створила ефективний механізм забезпечення відповідних процесів. Серед основних засад цього механізму можна виділити:

- визнання компетенції та юрисдикції Європейського суду з прав людини;
- визнання обов'язковості рішень Європейського суду з прав людини, необхідності та порядку їх виконання;
- ухвалення відповідних законодавчих актів з цією метою;
- створення спеціального інституційного механізму забезпечення.

Своєю чергою, механізми, пов'язані з Європейським судом з прав людини, засвідчили свою актуальність та ефективність. На жаль, для виконання рішень Комітету ООН з прав людини та інших договірних органів у сфері захисту прав людини системи ООН такого механізму створено не було.

Крім доповідей України, Комітет розглядає також індивідуальні повідомлення, які подаються фізичними особами проти України. Відповідно до інформації, що міститься на офіційній веб-сторінці Комітету, цей орган розглянув і прийняв міркування щодо дев'яти індивідуальних повідомлень, поданих проти України [14].

На основі вивчення відповідного досвіду співробітництва України з Комітетом доцільно сформулювати пропозиції стосовно покращення такого співробітництва та забезпечення вжиття заходів, які рекомендуються цим органом у своїх зауваженнях і міркуваннях:

- створення інституційного механізму співробітництва з Комітетом і виконання його рішень, а також підготовка доповідей України Комітетові відповідно до положень МПГПП;
- визнання на рівні законів України компетенції та юрисдикції Комітету ООН з прав людини на підставі ст. 55 Конституції України;
- доповнення відповідних положень законодавства України (насамперед процесуальних кодексів) нормами про те, що міркування Комітету є підставою для перегляду рішень вітчизняних судових органів;
- розробка та ухвалення спеціальних законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, у яких би визначалися порядок вжиття та виконання заходів, передбачених Комітетом у своїх міркуваннях та рішеннях, внесення відповідних змін до інших законодавчих і підзаконних актів (наприклад, до Закону України «Про виконавче провадження»);

– започаткування видання, у якому публікувалися б міркування та зауваження Комітету, а також звіти України щодо виконання заходів, передбачених цим органом у своїх рішеннях.

Реалізація цих пропозицій дасть можливість вивести співпрацю України з Комітетом ООН на якісно новий рівень і забезпечить реалізацію в Україні міжнародних стандартів захисту основних прав і свобод людини. Зрозуміло, що такі заходи доцільно вживати і щодо співробітництва та їх виконання, що рекомендуються Україні й іншими договірними органами у сфері захисту прав людини системи ООН. Інституційний механізм і спеціалізоване видання теж могли би бути спільними для всіх цих органів.

Висновки. Одним із основних аргументів на користь виконання Україною рішень Комітету ООН з прав людини є необхідність усунення тих ризиків, які можуть виникнути в межах співпраці з іноземними партнерами. Українська влада зазнає критики у зв'язку з повільним темпом проведення реформ, а застосування вищезгаданого інструменту може стати ще однією підставою для обмеження такої співпраці або ж її припинення.

Під час розв'язання питання щодо підвищення ефективності виконання Україною рішень Комітету ООН з прав людини слід виходити не тільки і не стільки з того, які мінуси та плюси це може дати нашій державі, скільки з того, що Україна як держава, яка у своїй практиці послідовно декларує питання захисту прав людини, повинна так само послідовно підходити і до виконання своїх міжнародно-правових зобов'язань у цій сфері, зокрема в контексті відновлення порушених прав і свобод за рішеннями Комітету ООН з прав людини.

Серед переваг, які може принести Україні застосування запропонованих вище заходів, є:

- посилення авторитету України як держави, що відповідально ставиться до своїх міжнародно-правових зобов'язань щодо захисту прав людини;
- посилення політичних позицій України у разі необґрунтованих звинувачень на її адресу щодо порушення прав і свобод людини з боку інших держав, зокрема Російської Федерації;
- підвищення рівня захисту прав людини в національній правовій системі України, удосконалення національного законодавства.

Крім того, такі дії України можуть стати внеском у загальне підвищення рівня ефективності діяльності міжнародних інституційних механізмів захисту прав і свобод людини в сучасній міжнародній спільноті.

Література:

1. Авдюгін Р.Г. Забезпечення прав людини в Україні: міжнародні та національні засоби забезпечення / Р.Г. Авдюгін // Актуальні проблеми держави і права. – 2010. – Вип. 52. – С. 299–304.
2. Авдюгін Р.Г. Конституційно-правові засоби забезпечення прав людини в Україні / Р.Г. Авдюгін // Держава і право. Юридичні і політичні науки. – 2010. – Вип. 47. – С. 148–152.
3. Антонович М.М. Україна в міжнародній системі захисту прав людини: теорія і практика / М.М. Антонович. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 384 с.
4. Дроздов О.М. До проблеми перегляду судових рішень на підставі встановлення Комітетом з прав людини ООН порушення Україною міжнародних зобов'язань / О.М. Дроздов // Адвокат. – 2011. – № 12. – С. 11–18.
5. Исполнение решений Европейского суда по правам человека в Украине / Е.В. Ащенко и др.; под общ. ред. Е.Е. Захарова. – Х.: Права людини, 2014. – 288 с.
6. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В.Я. Тацій (голова редкол.), О.В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2011. – 1128 с.

7. Конституція України. Науково-практичний коментар / [В.Б. Авер'янов, О.В. Батанов, Ю.В. Баулін та ін.] ; ред. кол. В.Я. Тацій, Ю.П. Битяк, Ю.М. Грошевой та ін. – Х. : Вид-во «Право» ; К. : Концерн «Видавничий дім «Ін Юре», 2003. – 808 с.
8. Определение Коллегии судей Судебной палаты по уголовным делам Высшего специализированного суда Украины по рассмотрению гражданских и уголовных дел от 3 ноября 2011 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://hr-lawyers.org/index.php?id=1321523619#page_map_1321523619.
9. Пастухов М. Обращение к читателю / М. Пастухов // Вестник прав человека. – 2010. – №1. – С. 4 – 5.
10. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 р. № 3477-IV // Офіційний вісник України. – 2006. – № 12. – Ст. 792.
11. Про заходи щодо реалізації Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» : Постанова, Положення, Перелік від 31.05.2006 р. № 784 // Офіційний вісник України. – 2006. – № 22. – Ст. 1655.
12. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції : Закон України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР // Офіційний вісник України. – 1997. – №29. – С. 11.
13. Мюллерсон Р.А. Права человека: идеи, нормы, реальность / Р.А. Мюллерсон. – М. : Юрид. лит., 1991. – 160 с.
14. Acceptance of individual complaints procedures for Ukraine // United Nations Human Rights : Office of the High Commissioner for Human Rights – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/TreatyBodyExternal/Countries.aspx?CountryCode=UKR&Lang=EN.
15. Nataliya Litvin v. Ukraine : Views of the Human Rights Committee under article 5 paragraph 4 of the Optional Protocol to the International Covenant on civil and political rights concerning Communication No. 1535/2006 adopted on 19 July 2011 : CCPR/C/102/D/1535/2006 / United Nations Human Rights : Office of the High Commissioner for Human Rights [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CCPR%2fC%2f102%2fd%2f1535%2f2006&Lang=en.

Зубарева А. Е. Отдельные аспекты исполнение решений Комитета ООН по правам человека в Украине

Аннотация. Статья посвящена отдельным аспектам, связанным с выполнением решений Комитета ООН по правам человека в Украине, установлению положительных сторон в случае определения соображений и решений этого органа как оснований для пересмотра украинскими судами своих решений.

Ключевые слова: права человека, Международный пакт о гражданских и политических правах 1966 г., Комитет ООН по правам человека, решение Комитета ООН по правам человека.

Zubareva A. Some aspects of the decisions of the UN Human Rights Committee in Ukraine

Summary. This article focuses on specific aspects of the implementation of the decisions of the UN Committee on Human Rights, their implementation and importance for Ukraine as cases where the decisions will be the basis for consideration by the courts of their own affairs.

Key words: human rights, International covenant on civil and political rights of 1966, Human rights committee, decision of Human rights committee.